

AMSTERDAMSE UNIVERSITEITS-VERENIGING

Kring Andragologie

Summerschool 2021

Manieren om de Wereld te beschouwen

5-daagse Summerschool met o.a. Nico Koning, Hans Achterhuis en Hedy d'Ancona over onderwerpen en thema's die van invloed zijn op ons beeld van en omgang met de wereld.

23 t/m 27 augustus 2021

De Summerschool in het kort

Een gevarieerd aanbod met veel verschillende invalshoeken en een diversiteit aan inleiders. In deze Summerschool gaan we in tien bijeenkomsten 'in dialoog' over verschillende manieren om de wereld te beschouwen en hoe dit ervaring en beeld van de werkelijkheid bepaalt. Kunnen we ook ontsnappen aan onze eigen wereldbeelden?

Voor wie?

Belangrijk gedachtegoed voor: onderzoekers, beleidsmakers, klimaatdenkers, consultants en adviseurs, intermediairs, vertrouwenspersonen, mediators, bestuurders van bedrijven, gemeenten en van organisaties, vakbondsbestuurders, managers en leidinggevenden, werkers in de gezondheidszorg, rechters en magistraten, politie, advocaten, schuldregelaars, deurwaarders, bewindvoerders, docenten, pedagogen, andragogen en sociaal werkers.

Wat biedt de Summerschool?

Verwarrende en gepolariseerde tijden

We leven niet alleen in verwarrende tijden waarin niets meer vanzelfsprekend is. We lijken in toenemende mate in een gepolariseerd tijdperk te leven.

Wereldbeelden botsen en vormen in toenemende mate een bron van conflicten.

Idealen en waarden die al decennia een vanzelfsprekende leidraad voor vooruitgang en een rechtvaardige samenleving zijn, lijken bij het vuilnis gezet of verdacht gemaakt te worden. Of zelfs te worden gebruikt als wapen tegen andersdenkenden. Groepen die zich inzetten voor een rechtvaardiger of gezondere samenleving stellen elkaar de norm en creëren een 'cancelcultuur' waarin men elkaar iedereen de maat neemt.

Wat kun je hier mee? En hoe kun je je verhouden tot deze, soms beangstigende, ontwikkelingen? Welke wereldbeelden hanteren we zelf? Kunnen we hier ook aan 'ontsnappen' op een manier die dialoog en samenleven mogelijk blijft maken?

Programma in één oogopslag

De inleiders zijn gerenommeerde filosofen, onderzoekers en denkers op hun eigen terrein. Een gevarieerd aanbod met veel verschillende invalshoeken en een diversiteit aan inleiders.

We staan stil bij thema's en benaderingen die van invloed zijn op ons wereldbeeld en onze ervaring van de werkelijkheid. Benaderingen en invalshoeken die bepalend zijn voor politiek en wetenschappelijk te maken keuzes. Maar óók thema's die van belang zijn voor onze eigen praktijk, persoonlijke keuzes en dilemma's.

De volgende thema's en benaderingen komen achtereenvolgens aan de orde:

- Jeroen Oomen: '(Hoe) Wordt gedeelde verbeelding geproduceerd?'
- Hans Achterhuis over 'De waarde van woede' (het boek van Nico Koning)
- Nico Koning over 'Geloof in geweld' (het boek van Hans Achterhuis)
- Hedy d'Ancona: 'Ouder worden en strijdbaar blijven'
- Gertie Blaauwendraad: 'Het verlangen naar zin en rechtvaardiger waarnemen'
- Jennifer Tosch: 'Oude verhalen, nieuw narratief'
- Wytske Versteeg en Jeroen Oomen: 'Tussen zorg & vrijheid'
- Jeroen van der Waal: 'Toenemende kloof tussen burgers, zoals qua opleidingsniveau en met een (verminderd) vertrouwen in instituties en politiek'
- Sawitri Saharso: 'Identiteit, gender, wereldbeeld en samenleven'
- Socratische gesprekken: 'Wat kunnen en doen we ermee in onze eigen praktijk?'

Programma

maandag 23 augustus
9.30-12.30 uur

Paul Oomen, Kring Andragologie:
Opening Summerschool

Jeroen Oomen, 'Imagination in the Making', Hoe wordt collectieve verbeelding geproduceerd?

Het beeld dat we van de samenleving hebben bepaalt hoe we de samenleving ervaren én hoe we over de toekomst denken. Het bepaalt de 'sociale orde'. Het bepaalt dus hoe we denken dat de samenleving zou moeten zijn. En hoe we ons in de samenleving horen te gedragen, wat belangrijk is en waar de samenleving naartoe zou moeten werken.

Maar hoe worden collectieve beelden eigenlijk geproduceerd? En wat is dat: 'collectieve verbeelding'? Hoe beïnvloeden de gedeelde verbeelding en de rollen die we spelen in de samenleving elkaar eigenlijk? Aan de hand van voorbeelden uit de samenleving, literatuur en sociale theorie neemt Jeroen Oomen ons mee in een aantal wetenschappelijke en onderzoeksvragen rond het thema 'De productie van Collectieve Verbeelding'.

maandag 23 augustus
13.30-16.30 uur

Hans Achterhuis over 'De Waarde van Woede' van Nico Koning

Hans Achterhuis was nauw betrokken bij het onderzoeksproces waarvan dit boek de neerslag is. De jarenlange collegeseries in de Kring Andragologie van Achterhuis en Koning leidden eerder ook al tot hun gemeenschappelijke studie *De kunst van het vreedzaam vechten*.

Er zijn steeds minder remmen op woede. Aan die ontremming is een lang historisch proces voorafgegaan. In dit boek wordt geprobeerd dit proces te reconstrueren om beter te begrijpen wat er nu verandert om ons en in ons. Het laat zowel de emancipatorische kracht zien van de steeds nauwere verbinding tussen woede en rechtsgevoel, maar belicht ook de oude en nieuwe dwaalwegen van de woede.

Er wordt veel gedacht en geschreven over de woedegroei en op internationaal niveau heeft een aantal studies over woede de aandacht getrokken, met name die van Nussbaum, Sloterdijk en Mishra. Achterhuis zal laten zien waarom die studies tekortschieten en in oude vooroordelen blijven hangen, en in welke opzichten deze nieuwe studie van Koning nieuwe perspectieven opent.

Tevens zal hij de analyse van dwaalwegen van de woede toetsen aan zijn eigen studie over religieuze dwaalwegen: *Geloof in Geweld*.

dinsdag 24 augustus
9.30-12.30 uur

Nico Koning over 'Geloof in Geweld'

Het thema van dit boek was eerder aan de orde in een collegeserie van de Kring Andragologie van Achterhuis en Koning met als titel: Woede, geweld en religie.

Het boek probeert de wortels van onverdraagzaamheid te laten zien, waarbij dwangmatige wereldbeelden tot geweld leiden en waarbij wordt gepoogd uit te roeien wat niet in het beeld past.

Mensenoffers en vijanddenken hebben altijd bestaan, maar het ontstaan van het monotheïsme heeft in de Oudheid nieuwe vormen van onverdraagzaamheid in de hand gewerkt. In de grote monotheïstische religies heeft het vereren van martelaars die compromisloosheid nog versterkt. De geest van het intolerante monotheïsme werkte later door in moderne totalitaire ideologieën, die slechts in schijn seculier zijn.

Religieus gemotiveerd geweld komt vooral voort uit de verbinding tussen religie en macht. Zonder die verbinding kan religie juist een bron van vrede zijn. Die verbinding is er ook in allerlei nieuwe vormen van religieus fundamentalisme.

Na een inleidend overzicht van het boek zal Koning ten slotte Achterhuis' analyse van de zwarte kant van het joods-christelijke monotheïsme toetsen aan zijn eigen analyse van de joods-christelijke bronnen van het emancipatie-ethos in *De Waarde van Woede*.

dinsdag 24 augustus
13.30-16.30 uur

Hedy d'Ancona: 'Ouder worden, Strijdbaar blijven'

Steeds meer mensen in het welvarende deel van de wereld worden steeds ouder. Die ouderdom gaat helaas vaak gepaard met een verschijnsel dat d'Ancona 'zachte uitsluiting' noemt. Het is het resultaat van de beeldvorming over ouderen die als pijlers kwetsbaarheid en weerloosheid heeft. Een aanzienlijk deel van haar leeftijdsgenoten zit niet te wachten op compassie en vraagt niet om respect. Zij blijven, zolang dat kan, nieuwsgierig en verontwaardigd. Zij willen geen bijzondere behandeling maar een gelijke! Net als de vrouwenstrijd van meer dan vijftig jaar geleden gaat het om zelfontplooiing en zelfbeschikking.

Hedy d'Ancona zal u in deze workshop meenemen in haar onderzoek en observaties en vervolgens gaan we er met elkaar over in gesprek.

Woensdag 25 augustus
9.30-12.30 uur

Gertie Blaauwendraad: 'Het verlangen naar Zin en Rechtvaardiger Waarnemen'

Het boek 'Het verlangen naar zin: de zoektocht naar resonantie in de wereld' stelt het belang van verbeelding in het proces van zingeving en levensverkenning centraal. Voor Hans A. Alma, hoogleraar geestelijke zorg en religieus-humanistische zingeving aan de Faculteit Religie en Theologie van de VU Amsterdam, is het verlangen naar zin een menselijk verlangen naar een zinvol en waardevol bestaan. Verbeeldingskracht en experimenteren is voor haar daarbij belangrijk. Zij verbindt het verbeeldingsvol kunnen omgaan met compassie aan de wederkerigheid van relaties met anderen en de wereld. Dat begint met het hebben van aandacht. Zonder aandachtig te leven is rechtvaardige waarneming van de ander en de wereld niet mogelijk. Door aandacht kan een zorgzame betrokkenheid ontstaan. Het boek is dit jaar genomineerd voor het 'beste spirituele boek 2021'. Deze ochtend gaan we met elkaar in gesprek over het boek van Hans Alma en doen we een oefening aan de hand van de verbeeldingscyclus die zij in het boek beschrijft.

woensdag 25 augustus
13.30-16.30 uur

Jennifer Tosch: 'Oude verhalen, Nieuw Narratief'

Het Amsterdamse stadsbestuur was direct, wereldwijd, grootschalig, veelzijdig en langdurig betrokken bij slavernij en handel in tot slaaf gemaakte mensen. Die betrokkenheid werkt door in het Amsterdam van vandaag. Dat is de conclusie in het boek 'De Slavernij in Oost en West: het Amsterdam-onderzoek'.

Het boek is het resultaat van een onderzoeksopdracht die de gemeente Amsterdam gaf aan het Instituut voor Sociale Geschiedenis en is in oktober 2020 gepubliceerd. Ook Rotterdam heeft zo'n onderzoek uitgevoerd.

Er was al regelmatig en indringend gepubliceerd over ons slavernijverleden – ook door Jennifer Tosch - maar nieuw is dat het deze keer expliciet is gedaan om als bestuur, als land, als gemeenschap, rekenschap af te leggen en er mee aan de slag te gaan. Alle publicaties tot dusver hebben dat niet kunnen bereiken of slechts in te kleine kring.

Expert onderzoeker en verbinder pur sang Jennifer Tosch geeft ons een uitgelezen kans om mee te denken want het gaat de hele Nederlandse gemeenschap aan: hoe gaan we om met deze erfenis? Hoe maken we goede verbindingen zodat alle betrokkenen een gezamenlijke toekomst aan kunnen gaan?

donderdag 26 augustus
9.30-12.30 uur

Wytske Versteeg en Jeroen Oomen: **'Tussen Vrijheid & Zorg'**

In de woorden van James Martin, oprichter van de Oxford Martin School, kan de 21e eeuw zowel de beste als de slechtste eeuw uit de menselijke geschiedenis worden. Als we de juiste keuzes maken, de juiste investeringen doen en de juiste culturele transitie doormaken, kan de 21e eeuw zorgen voor meer gelijkheid, meer waardigheid en een eerlijker politiek systeem. Maar het kan ook faliekant mislopen. Wie draagt daar verantwoordelijkheid voor en hoe verdelen we die verantwoordelijkheid? In deze bijeenkomst bespreken Wytske Versteeg en Jeroen Oomen een van de kernspanningen van het duurzaamheidsdenken: die tussen vrijheid en zorg. Waarvoor dragen we zorg en hoe verhoudt zich dat met onze persoonlijke en collectieve vrijheid? Aan de hand van voorbeelden uit de geschiedenis laten Wytske en Jeroen zien hoe verschillend deze vragen beantwoord kunnen worden - en hoe dat verschillende ideeën over hoe de toekomst zou moeten zijn met zich meebrengt. Zo bespreken ze onder andere de misantropie aanwezig in (sommig) milieu-activisme, het territoriale milieudenken, en ecofascisme. Maar ze gaan ook in op ideeën over zorg dragen voor de lange termijn, voor elkaar en voor de gemeenschap. Want wat is de gemeenschap waarvoor we zorgen? En hoe doen we dat?

donderdag 26 augustus
13.30-16.30 uur

Jeroen van der Waal: 'Laagopgeleid en verminderd vertrouwen'

Laagopgeleide burgers hebben veel minder vertrouwen in instituties als de politiek, de rechtspraak en de wetenschap dan hoogopgeleide burgers dat hebben, en dit verschil is afgelopen decennia aanzienlijk toegenomen. In deze lezing wordt geduid hoe dat kan worden begrepen en wat daarvan de bredere implicaties zijn. En hoe kan hierin gehandeld worden?

vrijdag 27 augustus
9.30-12.30 uur

Sawitri Saharso: 'Wat doet ons perspectief op de wereld - en dat van de wereld op ons?'

Wat zijn mogelijkheden om ons perspectief aan te vullen, te kantelen en te begrijpen? Saharso zal in haar bijdrage met ons nadenken over identiteitspolitiek door het idee van 'ras' en raciale identiteit te onderzoeken en te vergelijken met gender. Dit zal ze onder andere doen door stil te staan bij een aantal spraakmakende gebeurtenissen die haar 'wereld op zijn kop zetten'.

Vragen waar ze met ons op in zal gaan zijn:

- Moet iemand die een organisatie ter bevordering van gekleurde mensen vertegenwoordigt zelf ook gekleurd zijn?
- Wie of wat definieert je raciale identiteit?
- Vergelijk met een transgender identiteit: Caitlyn Jenner (voormalige mannelijk tienkamp kampioen) identificeert zich als vrouw. Zou haar 'outing' als 'voormalige' man - de formulering alleen al is misplaatst en beledigend - een reden zijn om haar weg te sturen als voorzitter van een feministische organisatie?
- Waarom accepteren progressieve mensen transgenderisme wel, maar transracisme niet?
- Kan politieke organisatie op basis van 'ras' samengaan met solidariteit over culturele of religieuze grenzen heen?

vrijdag 27 augustus
13.30-16.30 uur

Socratische Gesprekken

Tijdens deze afsluitende middag voeren we in kleinere groepen 'socratische gesprekken'. De gesprekken worden geleid door ervaren socratische gespreksleiders als Nico Koning en Paul Oomen.

In deze gesprekken onderzoeken we op socratische wijze eigen praktijksituaties van deelnemers. We onderzoeken daarbij de 'opbrengst van de week' en welke persoonlijke kwaliteiten in een dergelijke situatie moeten worden opgebracht.

De inleiders

Jeroen Oomen (1989) is postdoc bij de Urban Futures Studio in Utrecht (<https://www.uu.nl/en/research/urban-futures-studio>), als interdisciplinair sociaal-wetenschappelijk onderzoeker. Hij promoveerde als wetenschapssocioloog op het proefschrift aan de LMU in München. Hij is de auteur van het boek *Imagining Climate Engineering: Dreaming the Designer Climate* (Routledge). Momenteel houdt hij zich voornamelijk bezig met de vraag waar voorstellingen van de toekomst vandaan komen, en hoe deze voorstellingen aangewend kunnen worden om richting duurzame toekomst te gaan.

Hans Achterhuis (1942) is emeritus hoogleraar wijsbegeerte aan de Universiteit Twente. Hij is vooral bekend als sociaal filosoof die zich laat horen in maatschappelijke discussies, met als centrale thema's welzijnswerk, utopie, technologie en geweld. Hij heeft tal van invloedrijke boeken geschreven, waaronder samen met Nico Koning *De kunst van het vreedzaam vechten*. Van 2011-2013 was hij (de eerste) Denker des Vaderlands. Zie www.hansachterhuis.nl

Nico Koning (1950) is andragoloog. Hij doceerde filosofie en ethiek aan de Hogeschool van Amsterdam en voert veel socratische gesprekken. Hij schreef samen met Hans Achterhuis 'De kunst van het vreedzaam vechten'.

Onlangs verscheen 'De waarde van woede' (april 2021). Aan het thema woede werkt Nico Koning al langer. Hij publiceert er regelmatig over en organiseert bijeenkomsten over woede. Regelmatig levert hij ook bijdragen aan het publieke debat op het gebied van sociale vraagstukken. Zie www.nkoning.nl

Hedy d'Ancona (1937) studeerde sociale geografie in Amsterdam. Zij is een vooraanstaande feministe, publiciste en oud-politica. Ze was staatssecretaris van Emancipatie en minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (nu: Volksgezondheid, Welzijn en Sport). Ook was ze lid van de Eerste Kamer en tien jaar lang lid van het Europees parlement.

Inmiddels heeft haar ervaring met ouder worden geleid tot publicaties met rake observaties en de inspiratie verzet te blijven plegen tegen onrecht.

Gertie Blaauwendraad (1977) werkt bij de Master Spiritual Care aan de Faculteit Religie en Theologie van de VU. Daarnaast is ze werkzaam als counselor en onderwijs- en organisatieadviseur op de thema's: governance & leiderschap, identiteit, bildung & burgerschap en cultuur. Eerder was zij als docent en onderzoeker verbonden aan de lerarenopleiding van de [Hogeschool Utrecht](https://www.hogeschoolutrecht.nl/). Zij richtte zich in haar werk op Bildung en Virtuoot Burgerschap. Dat begrip 'virtuoot burgerschap' ontwikkelde ze in haar proefschrift, waarop ze in 2018 promoveerde aan de Universiteit Utrecht.

Jennifer Tosch (1964) is cultuurhistorica en de oprichter van Black Heritage Tours in Amsterdam, New York en Brussel. De tours brengen 'verborgen' geschiedenis tot leven door bezoekers mee te nemen op een ontdekkingsreis door de historie van de Zwarte gemeenschap en het koloniaal verleden.

Jennifer is medeauteur van drie boeken over het Nederlands koloniaal verleden: Amsterdam (2014), New York (2017) en Nederland (2019). Ze is medeoprichter van Stichting Sites of Memory (<https://www.sitesofmemory.nl/>) en lid van het project Mapping Slavery Nederland (<https://mappingslavery.nl/>).

Wytske Versteeg (1983) is schrijver en onderzoeker. Ze publiceerde meerdere romans en essays (<http://www.wytskeversteeg.nl/>) o.a. Boy, Quarantaine, Dit is geen dakloze en Verdwijnpunt. Haar werk is vertaald in zes talen en werd onder andere bekroond met de VrouwDebuutPrijs, de BNG Literatuurprijs, Frans Kellendonkprijs en de Jan Hanlo essayprijs.

Ze promoveerde in 2018 met het proefschrift 'How do you know? Everyday negotiations of expert authority'. Ze was als onderzoeker verbonden aan de Urban Futures Studio van de Universiteit van Utrecht (<https://www.uu.nl/en/research/urban-futures-studio>).

Jeroen van der Waal (1974) is hoogleraar stratificatiesociologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Zijn onderzoek richt zich vooral op hoe laagopgeleide burgers hun lage maatschappelijke status ervaren en hoe dat hun denken, voelen en handelen informeert. Daarbij gaat speciale aandacht uit naar hoe zij zich verhouden tot de formele institutionele orde.

Zie www.jeroenvanderwaal.com en www.eur.nl/essb/onderzoek/maatschappelijke-conflicten-en-groepsverschillen.

Sawitri Saharso (1956) is socioloog en persoonlijk hoogleraar Burgerschap en Morele Diversiteit aan de Universiteit voor Humanistiek en universitair hoofddocent bij de afdeling Sociologie van de Vrije Universiteit. Eerder was zij onder meer bijzonder hoogleraar Intercultureel Bestuur bij de vakgroep Bestuurskunde van de Universiteit Twente en gasthoogleraar Democracy and Difference in Europe bij de vakgroep Politicologie van de Universiteit Wenen. Zij is hoofdredacteur van het tijdschrift Comparative Migration Studies. Zij heeft veel gepubliceerd over migratie, gender en waardenconflict.

Praktische zaken

datum	ochtend: 9.30-12.30 uur	middag: 13.30-16.30 uur
Maandag 23-8	Opening Jeroen Oomen : De productie van collectieve verbeelding	Hans Achterhuis over 'De Waarde van Woede'
Dinsdag 24-8	Nico Koning over 'Geloof in geweld'	Hedy d'Ancona over 'Ouder worden, Strijdbaar Blijven'
Woensdag 25-8	Gertie Blaauwendraad : 'Het verlangen naar zin en rechtvaardiger waarnemen'	Jennifer Tosch : 'Oude verhalen, nieuw narratief'
Donderdag 26-8	Wytske Versteeg & Jeroen Oomen : 'Tussen vrijheid en zorg'	Jeroen van der Waal : 'Opleidingsniveau en verminderd vertrouwen'
Vrijdag 27-8	Sawitri Saharso : Wereld beeld, identiteit en Samenleven	Socratische gesprekken : onderzoeken van eigen cases

U kunt kiezen voor losse onderdelen of zich inschrijven voor het volledige programma. We streven er naar ook de mogelijkheid te bieden via Zoom deel te nemen.

Overzicht

	Per dagdeel	Passepartout 10 dagdelen	Passepartout 5 dagdelen naar keuze	Combinatie van 2 dagdelen naar keuze	Korting bij 2 of meer gezamenlijke inschrijvingen	Korting o.v.b. online deelname
Niet leden	€ 70,-	€ 570,-	€ 300,-	€ 125,-	15%	- 10%
Leden	€ 65,-	€ 510,-	€ 270,-	€ 110,-	15%	- 10%
Studenten	€ 10,-	€ 70,-	€ 35,-	€ 15,-	-	-

Locatie

De Summerschool vindt plaats in Amsterdam en deelname online is in principe mogelijk. De locatie wordt nog nader bekend gemaakt.

Aanmelden

[Inschrijven](#) kan via de website Kring Andragologie van de Universiteit van Amsterdam.

Organisatie

Paul Oomen en Nico Koning, Kring Andragologie.

Contact

Kring Andragologie – Universiteit van Amsterdam
Postbus 94325
1090 GH Amsterdam

andragologie@uva.nl
www.alumni.uva.nl/andragologie en
www.andragologie.org
www.linkedin.com/in/KringAndragologieUvA